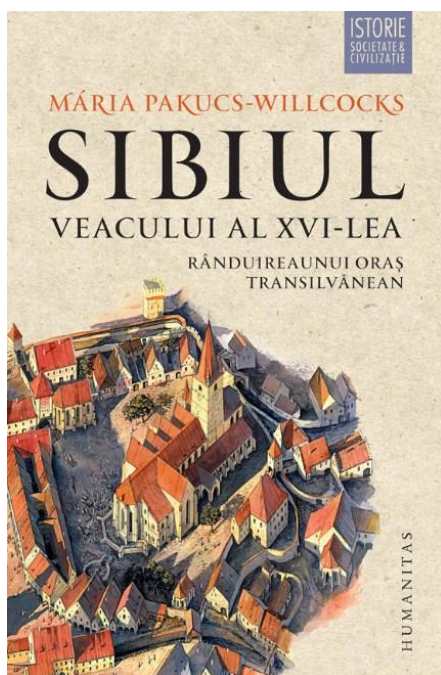


Mária Pakucs-Willcocks, *Sibiul veacului al XVI-lea. Rânduirea unui oraș transilvănean*, Editura Humanitas, 2018.

Mária Pakucs-Willcocks activează în prezent ca cercetător la Institutul „Nicolae Iorga” din București. A obținut titlul de doctor la Central European University (Budapesta) în anul 2004, luând parte și la o serie de stagii de cercetare la Biblioteca „Herzog August” din Wolfenbüttel și la Maison des Sciences de l’Homme din Paris. Printre publicațiile sale se numără lucrări precum „Sibiu-Hermannstadt: Oriental Trade in Sixteenth Century Transylvania” (Böhlau Verlag, Köln, 2007), fiind varianta publicată a tezei sale de doctorat, sau „Spectacolul public între tradiție și modernitate: Sărbători, ceremonialuri, pelerinaje și suplicii” (Institutul Cultural Român, București, 2007), în colaborare cu Constanța Vintilă Ghițulescu. Este autoarea unui număr însemnat de studii și articole, acestea creionând interesul său pentru istoria economică, socială și urbană a epocii premoderne.



Cartea intitulată „Sibiul veacului al XVI-lea. Rânduirea unui oraș transilvănean” aduce în discuție un subiect foarte puțin discutat în istoriografia românească – cel al disciplinării sociale și al bunei guvernări, raportat însă la spațiul urban sibian. Motivația alegerii acestui subiect este legată, așa cum menționează autoarea, de apropierea sa față de documentele arhivelor sibiene pe care le-a parcurs în timp ce își elabora teza de doctorat, dar și din necesitatea de a aborda teme și concepte mai puțin tratate științific în peisajul istoriografic autohton. Obiectivele pe care autoarea le urmărește sunt: descoperirea modului de coagulare a unei comunități politice de acum 500 de ani, identificarea jaloanelor la care se raportau binele și răul sau a aspectelor care țin de cuviință și necuviință comportamentală, precum și explorarea codurilor scrise sau nescrise care ordonau viața comunității și pe cea a individului într-un oraș aflat în pragul modernității. Autoarea își propune să înțeleagă și să ofere câteva repere despre ce înseamnă controlul social și disciplinarea în epoca premodernă, precum și să verifice dacă aceste concepte pot fi aplicate spațiului sibian și transilvănean.

Sursele la care aceasta s-a raportat sunt variate, anume: registre și socoteli ale orașului, acte juridice, documente de breaslă, statute bisericești, regulamente și statute orășenești.

Relevanța istoriografică a unui astfel de demers este dată de gradul ridicat de originalitate pe care îl comportă. Există o vastă literatură de specialitate relativă la buna guvernare și disciplinarea socială în Europa epocii premoderne, explorată cu precădere în spațiul german. Stadiul cercetării subiectului este foarte avansat în literatura de specialitate europeană (și nu numai), ceea ce i-a permis autoarei să consulte o foarte vastă bibliografie preponderent de extracție lingvistică germană. În România, abordările subiectului au fost adesea timide, înregistrându-se câteva inițiative care aparțin unor cercetători precum Maria Crăciun, Toader Nicoară, Enikő Rűsz-Fogarasi, Julia Derzsi, Edit Szegedi sau Ágnes Flóra. Mária Pakucs-Willcocks este primul cercetător care dedică o atenție specială conceptelor de disciplinare socială și bună guvernare prin raportare la Sibiul sec. al XVI-lea. Studiile care se apropie cel mai mult de tema cărții recenzate sunt cele aparținând Juliei Derzsi, care s-a preocupat de *Policey* și guvernarea urbană prin statute și ordonanțe specifice în Transilvania sec. al XVI-lea; lui Ágnes Flóra, care a abordat comparativ trăsăturile elitelor politice urbane din Clujul și Sibiul premodern; și studiul lui Enikő Rűsz-Fogarasi despre disciplinarea socială în Clujul sec. al XVI-lea. Niciunul dintre exemplele amintite (excepție făcând studiul din urmă) nu a propus o optică atât de bine focalizată asupra unui singur spațiu urban și nici nu a surprins atât de bine melanjul socio-politico-religios existent la nivel local. Prin raportare la publicațiile anterioare ale Máriei Pakucs-Willcocks, această carte aduce o serie de îmbunătățiri și rediscutări ale unor teze mai vechi, ca de exemplu cea potrivit căreia magistratul orășenesc ar fi preluat o bună parte din atribuțiile de control social și disciplinare ale altor instituții și corporații civice sau religioase (Biserică, bresle, vecinătăți), reliefată într-un articol publicat în anul 2004¹.

Ca structură, cercetarea se articulează pe cinci capitole – *Ordinea politică; Buna guvernare: realitate și reprezentări; Interacțiunea civică între armonie și discordie; Comunitatea bine ordonată; Disciplina religioasă*. Primul capitol cuprinde o înșiruire de evenimente istorice importante pentru Sibiu, de la fondarea sa și până în secolul al XVI-lea, urmate de o discutare pe larg a mecanismului instituțional urban și a atribuțiilor funcționarilor (primar, jude regal, jude scăunal, vilic, notarul orașului, centumvirii). Autoarea opinează că plurivalența responsabilităților instituționale era o caracteristică a acelei perioade și că puterea aparținea unui cerc restrâns (dar permeabil) de indivizi. Nu competențele profesionale primau în momentul alegerii în

¹ Pakucs 2003-2004, 175-206.

funcție, ci statutul, averea sau sexul. Mária Pakucs-Willcocks procedează și la definirea categoriilor sociale (cetățeni fără funcții, membri ai Sfatului, patricieni), apoi a fundamentelor economice ale bunăstării Sibiului. Este de apreciat modul aproape didactic în care autoarea explică și definește construcția politică a guvernării orașului și procedurile electorale, stilul abordat fiind foarte clar, concis și precis. În schimb, regăsim foarte deficitară structurarea ideilor, observându-se o trecere mult prea bruscă între acestea: de pildă, discuția despre cetățeni și patricieni este întreruptă de subcapitolul „Fundamentele economice ale bunăstării Sibiului”. Acest subcapitol nu pare să susțină în vreun fel argumentele anterioare și nici să convingă prea mult cititorul, autoarea tratând foarte succint problema comerțului și a monetăriei de la Sibiu. Cum problema economică nu poate fi eludată, de bun augur ar fi fost un capitol distinct dedicat acesteia, care să permită o abordare puțin mai nuanțată. Cu siguranță acele câteva detalii oferite în plus ne-ar fi ajutat să observăm mai bine și stratificarea socială, și relațiile cu străinii.

În cel de-al doilea capitol, autoarea analizează conceptele de „Republică” și „Gute Policey”, pe care le integrează în discuția despre Magistratul Sibiului. Magistratul fusese principala instanță care emitea statute, ordonanțe și legi, asigurând ordinea constituțională și administrarea justiției, iar afirmarea vizuală a autonomiei juridice, a privilegiilor și libertăților orașului s-a făcut prin așa-numitele simboluri ale ordinii (Rolandul și stâlpul infamiei). În prim-planul celui de-al treilea capitol se află interacțiunea civică ilustrată prin două mari festivități din 1579 și 1582. Autoarea este de părere că festivitățile avuseseră și un rol în comunicarea politică, exprimând anumite sensibilități pentru diverși actanți politici sau eclesiastici, fapt reliefat printr-o serie de puneri în scenă sau reprezentații histrionice. Bineînțeles că nici episoadele de contestare politică nu au fost uitate, autoarea analizând pe larg episodul violent al revoltei din 1556, scoțând în evidență efortul de restabilire a ordinii pe care Magistratul l-a întreprins și caracterul foarte conservator al acestuia. Subcapitolul rezervat activității politice a lui Albert Huet este plasat în mod nefericit între discutarea pe larg a implicațiilor comunicării politice asociată festivalului din 1582 și contestarea politică. Din nou este sesizabilă problema lipsei de cursivitate în susținerea argumentelor, cauzată tocmai de aceste imixtiuni de informații care nu fac decât să complice discursul, fără a poseda un caracter lămuritor. În capitolul al IV-lea, accentul cade asupra disciplinării sociale prin statute și ordonanțe orășenești, Mária Pakucs-Willcocks oferind foarte multe exemple despre aplicarea lor. „Procesul civilizării moravurilor” este discutat alături de practica amenzilor sau a pedepselor publice menite să corijeze scăpările comportamentale ale indivizilor. În cele din urmă, capitolul V se axează pe disciplinarea religioasă, explorând relațiile protestanților cu

Magistratul, modelele de conduită pe care Biserica le imprima comunității, disciplina școlară sau relațiile familiale și de cuplu.

Cartea Máriei Pakucs-Willcocks caută să demonstreze că Magistratul sibian și-a asumat misiunea de a coagula și forma o comunitate de cetățeni care împărtășeau valori sociale și morale comune, ale căror țeluri erau păstrarea intactă a republicii (înțeleasă de autoare ca o comunitate care se guverna singură și dispunea de drept statutar, având libertatea de a emite legi și statute) și asigurarea binelui comun. Autoarea este de părere că Reforma luterană a accelerat procesul de întărire a autorității Sfatului, început odată cu promulgarea primului statut al orașului. Apariția Bisericii luterane de confesiune augustană și a serviciului în limba vernaculară a consolidat legitimitatea autorității seculare, care dorea un oraș „bine rânduit, german și luteran” (p. 202).

Cercetarea este departe de a fi exhaustivă, însă poate fi caracterizată de o mare originalitate. Mária Pakucs-Willcocks formează niște punți de cercetare pentru istoricii care ar urma să abordeze tematicile incluse în carte, contribuția sa dovedindu-se extrem de fecundă pe termen lung. Cartea se înscrie în sfera subiectelor de actualitate din istoriografia europeană și aduce, totodată, în discuție cele mai recente publicații pe subiect. Recomand această carte doar unui public de specialitate deja familiarizat într-o oarecare măsură cu elementele discutate de autoare. Având în vedere modul de ordonare a informației și cursivitatea argumentativă pe alocuri aproape deficitară, apropierea lectorului de înțelegerea conținutului argumentativ poate fi serios îngreunată, deși acest conținut este unul extrem de prețios pentru istoriografia românească. Găsesc cartea Máriei Pakucs-Willcocks încadrabilă într-o literatură științifică de nișă, prin urmare s-ar dovedi foarte potrivită pentru cercetători ca punct de plecare în studiile lor de specialitate.

BIBLIOGRAFIE

- Pakucs, M. 2003-2004, «*Gute Ordnung und Disziplin*»: *Patterns of Social Discipline in Sibiu (Hermannstadt) in the Sixteenth Century*, *New European College Yearbook* 11, 175-206.

Karina NEKȘE

Universitatea Babeș-Bolyai, Cluj-Napoca